

صورتجلسه کمیسیون کشاورزی، آب و صنایع تبدیلی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تعداد صفحات: ۴

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۵/آذر/۲۲

شماره جلسه: ۱۷

رئیس جلسه: جناب آقای شریعتی مقدم دبیر جلسه: جناب آقای فهیمی فرد ساعت شروع: ۱۷ ساعت خاتمه: ۱۹:۳۰

دستور کار جلسه:

✓ بررسی و جمع‌بندی نظرات بخش کشاورزی پیرامون اصلاح سند تدبیر آب مشهد

اهم موارد مطرح شده:

- ۱- در ابتدای جلسه رئیس کمیسیون کشاورزی خلاصه‌ای از اقدامات کمیسیون و مراحل پیشرفت پیگیری‌های سند تدبیر آب مشهد و استان را بیان نمودند و اخبار کوتاهی از بخش کشاورزی استان و بین‌الملل را بیان کردند.
- ۲- با توجه به اینکه نظرات برخی از خبرنگاران بخش کشاورزی استان جمع بندی شده بود در ادامه جلسه به بیان سوالات و پاسخ‌های داده شده به ایرادات وارده بر سند تدبیر آب پرداخته شد. از اهم موارد مورد بحث می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:
- ۳- یکی از سوالات مهم مطرح شده این بود که اهرم اجرائی و نظارت قانونی و تطبیق یا قانون توزیع عادلانه آب و نیز آئین نامه‌های اجرائی آن مشخص نیست که مهم‌ترین ایراد به سند تدبیر تهیه شده را دارد و پاسخ داده شده به این سوال این بود که سند در شکل فعلی فهرست آرزوهای ذینفعان برای دستیابی به پایداری اما به شکلی دسته بندی شده و منسجم می‌باشد، بدیهی است که انتقال از این سطح به سطح سیاست‌های اجرایی و سپس سطح برنامه‌های عملیاتی نیازمند تطبیق اقدامات به قانون (یا تعدیل تغییر قانون از طرق ممکن) می‌باشد.
- ۴- مورد دیگری که توسط یکی از خبرگان بخش کشاورزی به نمایندگی از تعاونی کشاورزان مطرح شده بود و مورد اتفاق تمام اعضاء جلسه بود اینکه به منظور عملیاتی کردن سند و با توجه به تغییر در الگوی مصرف و صرفه جویی و روش‌های بهینه آن، چنانچه این موضوع در کلیه دشت ها اجرا نشود کشاورزان، صرفاً در مشهد، تبعیت نخواهند کرد. پاسخ مطرح شده از سوی مسئولین مربوطه این بود که چنانچه بازی برد- برد شکل نگیرد این فعالیت به شکست منجر خواهد شد. تضمین معیشت و توجه به اقتصاد کشاورزان از ضروریات پایه‌ای حرکت به جلو در مدیریت یکپارچه منابع آب است. انصاف نیز در متن و نتایج تدبیر آب به آن اشاره شده است. منظور از انصاف توجه به حقوق حقایبه داران و دارندگان مجوزهای برداشت است. جزئیات کار در ادامه بایستی تبیین گردد و مسلماً در آن مرحله نیز اجماع نسبی (منطقی و منصفانه) مبنای جمع‌بندی خواهد بود. ضمناً یادآوری می‌نماید در جلسه مورخ ۹۵/۰۳/۲۳ شورای توزیع آب استان انجام فرآیند مشابه در کلیه دشت‌های استان (به ویژه در هفت دشت بحرانی استان) مصوب و ابلاغ گردیده است.
- ۵- در پاسخ به سوال مطرح شده از نماینده نظام صنفی کشاورزی خراسان که بیان نموده بودند حضور کلیه تشکل‌های بخش خصوصی به ویژه در حوزه کشاورزی در جلسات الزامی است اما تاکنون متأسفانه این نقش کمرنگ دیده می‌شود، بیان شد: به طور کلی فرآیند تدبیر آب مشهد یک فرآیند مقدماتی برای ایجاد یک حرکت قانونی مورد تأیید مراجع ذیربط در امتداد اصلاح امور به سمت پایداری دشت مشهد بوده است. لذا در این مرحله ایجاد یک سند اولیه برای شروع حرکت با حضور سازمان‌های دولتی لازم بود تا بتوانیم در جلسات آنها توجیه کرده و در نهایت سندی مورد توافق اکثر ذینفعان، ذی مدخلان و علاقه‌مندان هدف بوده است و آنچه تا کنون تهیه شده پیش نویسی است که اگر با محتوی آن موافقت گردد شورای راهبرد مدیریت یکپارچه آب حوزه شکل خواهد گرفت و بدیهی است که ترکیب آن شورا در آینده بسیار مهم است.
- ۶- سوال بعدی از مسئولین سند تدبیر آب این بود که جایگاه قانونی و ضمانت اجرایی این سند کجاست؟ پاسخ داده شده این بود که: در مورد جایگاه قانونی این سند، الف: فرآیند تدبیر آب مشهد در پاییز ۱۳۹۲ به تصویب شورای تأمین و توزیع آب استان (استانداری) رسیده است. ب: در اسفند ۱۳۹۲ مقررگردید شورای راهبردی مرکب از استانداری، آب منطقه‌ای و آبغای مشهد برای راهبری این فعالیت شکل گیرد و تمامی اعضاء دارای حکم استانداری بوده‌اند. در مورد ضمانت اجرایی سند نیز بیان شد که: الف) به تبع جایگاه قانونی نتایج این فرآیند و جاهت اداری/ قانونی دارد، گرچه نوعی سند بالادستی بوده و فعلاً اشاره به اقدامات عملیاتی ندارد.

صورتجلسه کمیسیون کشاورزی، آب و صنایع تبدیلی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تعداد صفحات: ۴

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۵/آذر/۲۲

شماره جلسه: ۱۷

رئیس جلسه: جناب آقای شریعتی مقدم دبیر جلسه: جناب آقای فهیمی فرد ساعت شروع: ۱۷ ساعت خاتمه: ۱۹:۳۰

یادآوری اینکه: فاز یک تدبیر آب مشهد متمرکز بر ایجاد اجماع بوده است (از طریق تثبیت یک چشم‌انداز، ۱۹ راهبرد و ۶۳ سیاست کلان) بدیهی است چنانچه فاز ۲ آغاز شود مأموریت آن انتقال فرآیند تدبیر آب از سیاست‌های کلان برنامه‌های عملیاتی (با واسطه سیاست‌های اجرایی) می‌باشد.

ب) مهم‌ترین ضمانت اجرایی هر ضابطه یا قانونی اولاً همراهی یا حمایت مردم و ثانیاً اعمال قانون توسط ذی مدخلان و بخصوص قوه قضائیه است این مورد نیز مستثنی از این قاعده نمی‌باشد لذا حمایت جمعی گروداران از این سند بزرگ‌ترین پشتوانه ادامه و عملیاتی شدن آن می‌باشد.

۷- در ادامه جلسه سوال دیگری مطرح شد با این عنوان که آیا وزارت نیرو و شرکت آب منطقه‌ای خراسان رضوی به عنوان متولی آب اراده‌ای به اجرایی شدن این سند دارند؟ پاسخ: عطف به مصوبات دریافت شده از شورای تأمین و توزیع آب استان و نیز با عنایت به همراهی و حمایت‌های این نهاد (آب منطقه‌ای) در برگزاری فرآیند تدبیر آب مشهد، بنظر می‌رسد زمینه‌های مناسبی در نهاد مزبور وجود دارد. ضمناً باید به استحضار برسانم که وزارت نیرو با درک اینکه بعد از سه دهه بطور روزافزون جهت گیری‌اش را به امتداد مشارکت دادن ذینفعان تمایل می‌دهد، در این خصوص نگرانی نداشته و معتقدم اگر سایر اعضاء حمایت نمایند، نهاد مزبور نیز الزام بیشتری برای پیاده سازی خواهد داشت.

۸- یکی دیگر از نمایندگان بخش کشاورزی به نمایندگی از اتحادیه کشاورزان مشهد سوال خود را به این صورت بیان کردند که: در مورد سند تدبیر آب بعضی از نکات شفاف نیست. تأکیدی بر نقاط قوت آن وجود ندارد و الزامی بر اجرای آن نیست. در صورت انتخاب گزینشی بخشهای از آن هیچ راه کاری دیده نشده است. همچنانکه مدیران وزارت نیرو قانون توزیع عادلانه آب را گزینشی انتخاب می‌کنند. مدیران وزارت نیرو قانون توزیع عادلانه را به دلایل واهی انجام نداده‌اند و وظایفی که در برنامه چهارم و پنجم تعیین شده است انجام نگردیده و به هیچکس پاسخگو نیستند و حالا که بحران آب جدی شده دنبال مقصر می‌گردند که دیواری کوتاه تر از کشاورزان نمی‌یابند. در ادامه پاسخ داده شد که دقیقاً موارد مطرح شده صحیح می‌باشد، اشاره به وضعیت پیاده سازی قانون توزیع عادلانه آب نیز صحیح است. اما تنها راهکار برای عبور از این وضع (انتخاب گزینشی قانون توسط مسئولین) ابتدا اجماع گروداران و سپس مطالبه‌گری و اعمال و فشار بر مسئولین برای تمکین به قانون (هم چنین فشار بر متخلفین مانند دارندگان چاههای غیر مجاز) می‌باشد. راهکار دیگری بجز مشارکت و اجماع سراسری سراغ ندارم.

۹- سوال: در سنوات گذشته مدیران آب منطقه‌ای بجای حسابداری آب، تقاضای آب، را بجای آنکه با خرید جبران بکنند بر رقابت با کشاورزی تخصیص‌های جدید در ازای دریافت پول انجام دادند. آب فروشی حجتی هم در کنار تخصیص‌ها و مجوزهای جدید بیشتر فشار بر منابع و ذخایر آبهای زیر زمینی وارد کردند. (اشاره به مباحث مربوط به آب فروشی). پاسخ: کاملاً موافقم. معتقدم رفتارهای دوگانه موجب رنجش گروداران و سخت شدن تفاهم (ایجاد راه حل) می‌گردد. ضمناً معتقدم این نوع آب فروشی هیچ تناسبی با مأموریت‌های آب منطقه‌ای و وزارت نیرو ندارد. انشالله مسئولین کشور و نمایندگان مجلس تأمین مالی نهادهای نظارتی (مانند آب) را برعهده گیرند تا این وضع پایان یابد.

۱۰- در سوال بعدی مطرح شد که بر مالکیت کشاورزان و اجرای قانون توزیع عادلانه آب (مواد ۷، ۱۴، ۴۴) تأکید نشده است؟ پاسخ داده شد: اولاً راهبرد یازدهم تدبیر آب اختصاصاً به مالکیت آب برای قانون پرداخته است که دارای دو سیاست کلان می‌باشد و در آن ماده‌ی ۴۴ قانون توزیع عادلانه ی آب نیز اشاره شده است. ثانیاً عدم پیاده سازی کامل مواد قانون توزیع عادلانه ی آب مورد اعتراض بنده نیز هست. البته سند تدبیر در فاز یک به این جزئیات نرسیده و هنوز در سطح سیاست‌های کلان می‌باشد. اما راهبرد ۱۵ این سند به ضرورت پیاده سازی کامل قانون توجه نموده است (برای برقراری عدل و انصاف به مثابه یک مولفه ی اساسی پایداری).

۱۱- نماینده اتحادیه کشاورزان مشهد در ادامه بیان کرد هر نوع قیمت‌گذاری آب توسط دولت و بر روی آب کشاورز از لحاظ ما مردود است و قیمت‌گذاری روی مال غیر محسوب می‌شود و از شعارهای عوام پسندانه عدالت و انصاف برای این موضوع خوداری شود و در صورتیکه حقا به کشاورزان را خریدند می‌توانند قیمت‌گذاری کنند. اگر آب بیشتری از پروانه‌ها واگذار کردند می‌توانند قیمت روز را بگیرند و یا جرایم هم

صورتجلسه کمیسیون کشاورزی، آب و صنایع تبدیلی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تعداد صفحات: ۴

تاریخ برگزاری: ۲۲/آذر/ماه/۱۳۹۵

شماره جلسه: ۱۷

رئیس جلسه: جناب آقای شریعتی مقدم دبیر جلسه: جناب آقای فهیمی فرد ساعت شروع: ۱۷ ساعت خاتمه: ۱۹:۳۰

- بدینگونه محاسبه شود. (اشاره به قیمت‌گذاری آب و خرید و فروش آب). پاسخ) هیچ گونه تصمیمی برای این موارد در سند گرفته نشده است در جلسات آتی که «سیاست‌های اجرایی» تدوین می‌شوند، اینگونه موضوعات مطرح خواهند شد. پیشنهادات جنابعالی قابل توجه است.
- ۱۲- در مورد بحث پساب: سوال شد مصرف هر گونه پساب پس از تصفیه و در صنایع غیر غذایی در اولویت باشد و باز چرخانی پساب در صنعت تأکید شود و هر گونه اختصاص پساب به کشاورزی با موافقت و نظارت تشکلهای کشاورزی باشد که سازمانهای ذیربط در صورت انجام ندادن وظایف محوله توسط تشکلهای برخوردار و پیگیری حقوقی باشد. در حال حاضر پساب غیر استاندارد به غیر کشاورزان واگذار می‌شود که بعداً مشکلاتی برای مدیران در بر خواهد داشت (مصرف پساب در کشاورزی) و پاسخ داده شد: در این مورد هم مانند مورد قبل تصمیم معینی اخذ نشده اما بصورت عام تحت راهبرد ۱۸ با قید ۵ سیاست کلان به مباحث باز چرخانی آب توجه شده است.
- ۱۳- در این مورد حاضرین در جلسه مطرح کردند که در مورد باز چرخانی آب و تصفیه پساب با توجه به هزینه بالای آن، دولت باید بپذیرد که این آب در کدام قسمت (صنعت، کشاورزی و ..) می‌خواهد استفاده شود. تولید پساب و انتقال و مصرف پساب تمام هزینه‌بر است. با توجه به نگرانی‌هایی که در مورد کیفیت پساب هم وجود دارد لذا اگر قرار است این آب به کشاورز داده شود کشاورز حاضر نخواهد بود این هزینه بالا را بدهد لذا بهتر است از پساب در صنعت و مصارف شهری استفاده شود و در بخش کشاورزی استفاده از آن مقرون به صرفه نخواهد بود.
- ۱۴- همچنین تأکید شد در سند تدبیر آب از آوردن هر گونه جملاتی که برداشت دوگانه داشته باشد پرهیز شود تا جلوی سوء استفاده را بگیرد. بر اجرای شفاف قانون و حمایت مالکیت و حقوق کشاورزان تأکید فرمایید.
- ۱۵- رئیس کمیسیون کشاورزی اتاق در ادامه و پس از اتمام پاسخ به سوالات بخش کشاورزی تأکید کردند که این سند یک سند پایه است و باید در ادامه وارد مراحل اجرایی شود و ضمانت اجرایی این سند باید بیشتر در بخش مردمی شکل بگیرد تا بخش دولتی. اگر منافع ذینفعان بخش خصوصی در آن دیده شود قطعاً قابلیت اجرایی شدن و عملیاتی شدن را خواهد داشت.
- ۱۶- در ادامه یکی از کشاورزان (کارشناس کشاورزی و وکیل دادگستری) تقاضای تغییر هرگونه موارد مذکور در سند تدبیر آب را که با موارد آتی الذکر (بندهای ۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۱۹) مغایر می‌باشد را نمودند. نکته اینکه سند تدبیر آب یک سند آرمانی است که بیم آن می‌رود در سیر مراحل فنی و اجرایی دچار تغییرات اساسی به ضرر حقوق آب کشاورزی گردد. واژه «گروداران» واژه درستی نیست و ترجمه نادرستی از واژه Stakeholder است. این واژه به معنی گروگذار، ذینفع، وثیقه‌گذار در فرهنگ‌های لغات انگلیسی به فارسی ترجمه شده است. گرودار یعنی شخصی که مال دیگری را نزد خود دارد و تحت شرایطی متعهد به استرداد آن است و گروگذار (برعکس) شخصی است که مال خود را نزد دیگری سپرده و تحت شرایطی می‌تواند استرداد آن را بخواهد. پیشنهاد می‌شود واژه مناسب دیگری که به وضوح مبین گروه‌های مختلف دست‌اندر کار آب باشد، استفاده شود. به عنوان مثال برای دارندگان پروانه‌های مجاز، واژه‌های مالکین یا ذیحقان استفاده شود. ضمناً واژه ذیعلاقه مندان نیز درست نیست و به جای آن واژه‌های ذیعلاقه‌ها یا علاقه مندان می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.
- ۱۷- بسیاری از کشاورزان حتی قبل از قانون ملی شدن آب در سال ۱۳۴۷ نسبت به حفر چاه در اراضی خود با صرف هزینه‌های گزاف و بعضاً با استقراض نسبت به استحصال آب و سرمایه‌گذاری در کشاورزی همت گمارده‌اند و پس از آن با تصویب قوانین مختلف رو به رو شده‌اند و به گواه فعالان اقتصادی، ایثارگران اقتصادی هستند. به عنوان مثال در پنجاه سال پیش هزینه حفاری یک چاه به عمق ۱۰۰ متر با قیمت یک هزار متر مربع زمین در منطقه احمد آباد مشهد برابری می‌نموده است. عده‌ای سرمایه خود را صرف آبادانی بیابان‌ها و عده‌ای همان سرمایه را در شهر برای خرید زمین مصروف ساخته‌اند و اکنون با توجه به توسعه شهر و افزایش جمعیت و افزایش کلان قیمت اراضی شهری تأمین آب آن را از کشاورزان مطالبه می‌کنند که اگر آب را از اراضی کشاورزی بگیرند ضمن اینکه اراضی بدون آب آنها ارزشی نخواهد داشت به اقتصاد کشور نیز صدمات جبران ناپذیری وارد خواهد آمد. مع الوصف، چه آب را ملک کشاورزان بدانیم و چه جزو انفال محسوب کنیم، با صدور پروانه‌های حفر و بهره برداری اولیه با دبی‌های مجاز و معین، کشاورزان دارای حق مکتسبه نسبت به آب می‌باشند و نمی‌توان و نباید این حق به طور کلی یا جزئی ساقط یا مخدوش گردد ولی از طرف دیگر کشاورزان با کاهش یا افزایش نسبی دبی مجاز به طور موقت به صورت درصدی و نه به صورت حجمی (لیتری) متناسب با کاهش یا افزایش سطح آب‌های زیر زمینی برای تعادل بخشی به هر دشت مخالفتی ندارند و فقط حق عدم تغییر دبی‌های اولیه را به طور دائم برای خود محفوظ می‌دارند، چرا که بر آن اساس سرمایه‌گذاری کرده‌اند و

صورتجلسه کمیسیون کشاورزی، آب و صنایع تبدیلی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

تعداد صفحات: ۴

تاریخ برگزاری: ۲۲/آذر/ماه/۱۳۹۵

شماره جلسه: ۱۷

رئیس جلسه: جناب آقای شریعتی مقدم دبیر جلسه: جناب آقای فهیمی فرد ساعت شروع: ۱۷ ساعت خاتمه: ۱۹:۳۰

با توجه به حق مکتسبه آنان، چه بسا در آینده با تغییرات جوی شاهد افزایش سطح و حجم آبهای زیرزمینی باشیم. (مثال: در دشت شیروان هفت سانتی متر سطح آب بالا آمده است).

۱۸- از دیگر موارد قابل تأمل در سند تدبیر آب می توان به مسدود و مسلوب المنفعه نمودن کلیه چاههای غیر مجاز، عدم صدور مجوز جدید و پروانه برای حفر چاه در بخشهای مختلف حتی آب شرب، مخالفت با دریافت آب بها در بخش کشاورزی اشاره نمود. بر این اساس هر بخش بر اساس نیاز مکلف به خرید چاه یا قسمتی از حقاچه چاه از بخش دیگر است. (مثال: قانون تملک اراضی و قانون ملی کردن سرمایه گذاری خارجی و.....)، مدیریت و حفاظت از منابع آب با مشارکت موثر (رای موثر در تصمیم سازی) کشاورزان با پروانههای مجاز باشد.

۱۹- همچنین مطرح شد: سابقه مجریان قانون در اجرای قوانین مرتبط با آب حکایت از سوء مدیریت دارد، ضمن اینکه قانون توزیع عادلانه آب و آئین نامه ها و مصوبات مربوطه نیاز به اصلاحات جدی دارد. (مثال: قوانین و مقررات جابجایی و سابقه پنج ساله، کف شکنی، نقص فنی و چاههای متروکه و). اصولا با وجود حقاچه و دبی مشخص برای هر بهره بردار و سهم هر یک از آب یک دشت و البته با در نظر گرفتن حریم و مسایل فنی نسبت به بهره برداران دیگر آن دشت و کنترل میزان برداشت با کنترلهای مناسب و دقیق حجمی، دیگر لزومی به وجود یک سری قوانین و مقررات دست و پاگیر (که عموما مورد سواستفاده قرار گرفته اند)، نیست.

۲۰- مسئولین سند تدبیر آب با چهار بند آخر مطروحه (۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۱۹) بطور کلی موافقت نمودند.

مصوبات جلسه:

۱. تصویب شد شورای مردمی مدیریت آب استان به مدیریت جناب آقای صادقی تشکیل و جلسات شورا به طور منظم تشکیل شود.
۲. لزوم اجرای قوانین به طور کامل و رصد رفتار مسئولین حوزه آب به طور مرتب تا در جلسات شورا پیگیری های لازم بعمل آید.
۳. پیگیری چاپ نسخه دوم سند تدبیر آب با تصحیح واژه ها و الفاظ دوگانه در سند، اعمال نظرات بخش کشاورزی و تبدیل سیاست های کلان به سیاست های خرد و اجرایی.
۴. حذف کلمه گروداران از سند تدبیر آب و استفاده از واژه مناسب تر.
۵. به منظور تصمیم در هر دشت پیشنهاد تشکیل کمیته های ۵ نفره با توجه به ظرفیت قانونی و مصوبه فروردین ماه ۹۰ شورای حفاظت استناداری شد.
۶. لزوم رصد وضعیت آب استان به طور متوالی، ارائه راهکارها و چگونگی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی در مدیریت بحران آب استان.
۷. تقاضای اقدام عملی و اجرایی برای مسدود کردن چاه های غیرمجاز و جلوگیری از حفر چاه های جدید در دشت های ممنوعه

حاضرین جلسه:

آقایان: علی شریعتی مقدم، صادقی، فهیمی فرد، دانشور، رضوی خبیر، موسوی فرد، بصیرت، موسی پور، داوری، جعفریان، رضازاده، فاطمی، جمشیدی، فاطمی، موسوی نژاد، اعظمی راد، عمرانیان، توکلی، سخدری، عیدی زاده، کرباسی، رضایی نیا، حسین پور، حسینی، بهبودی نیا.
خانمها: سبزواری، صفائی.

غایبین جلسه:

آقایان: سلطانی، قندهاری، هادی زاده، رئیسی، علایی، اردکانیان، عباسپور، ناصری

میهمانان: آقایان: نخعی راد